

Zemledus makšķerēšana – vaļasprieks un dzīvesveids

Jana Skrivļa-Čevere

«Ledod cilvēkam zivi, un viņš būs paēdis vienu dienu. Iemāci cilvēkam zvejot, un viņš būs paēdis visu mūžu» vēsta visiem zināms aforisms. Joku lapās gan atrodama cita, stereotipiska tā interpretācija «un viņš augām dienām sēdēs laivā un... dzers alu».

Latvijā noteikti ir interesanta ne tikai ar saviem daudzajiem un zivīm bagātajiem ezeriem un upēm, bet, pateicoties tās klimatam, arī ar to, ka te makšķerēšana ziemā, esot labvēlīgiem – pietiekami ilgi pietiekami aukstiem – laikapstākļiem, ir pavisam citāda nekā makšķerēšana vasarā.

Oficiāli zemledus makšķerēšanas sezona sākas jau 1. decembrī, tomēr ar mūsu neparedzamajām un pēdējos gados salīdzinoši siltajām ziemām nopietnāks sals un līdz ar to arī iespēja nodoties šim vaļaspriekam lielākoties rodas vien gada izskaņā vai pat tikai jauna gada sākumā.

Lai arī makšķerēšanai vasarā ir savs azarts, tomēr makšķerēšana ziemā uz ledus šķiet tāds skarbāks un vairāk adrenalīna radošs vaļasprieks – gan tāpēc, ka laikapstākļi mēdz pārbaudīt «uz izturību», gan arī tāpēc, ka ledus, kā zināms, tomēr tāda «slidena lieta».

Tad nu šoreiz vesels avīzes atvērums vēlīts šim vaļaspriekam – sarunām ar vairāk pieredzējušiem makšķerniekiem, kā arī atgādinājumam par drošības pasākumiem, dodoties uz ledus, un pareizu rīcību, ja tomēr gadījies ielūzt.

Makšķernieku stāsti

Aivars Žugris: «Galvenais ir domāt ar galvu»

Foto no Aivara Žugris personīgā arhīva

Cik sen makšķerēšana ir tavs vaļasprieks?

– Makšķerēju, cik sevi atceros. Atminos, kā bērniībā Preiļos pie tagadējā veikala «Resurss» bija diķis. Lielākie puikas tur ķēra zivis, bet man makšķeres nebija, tāpēc paņēmu no apīnītiem kārti un gāju makšķerēt ar to. Vēlāk, kad dzīvoju laukos pie vecmammās, tur bija karūsu diķis, tur jau makšķerīti uztaisīju. Tā pamazām arī aizgāja – neviens neko nav mācījis.

Kas aizrauj vairāk – makšķerēšana ziemā vai vasarā?

– Patīk gan viena, gan otra – katrai ir savi plusi un savi mīnusi. Ziemā vari iet pa ledu, kur gribi, praktiski uz jebkura ezera, vasarā toties rokas nesalst un patīk spinināgot.

Kāds ir lielākais noķertais loms?

– Ziemā nekā īpaša neesmu noķēris – noķer raudiņu un jau par to prieks. Vasarā gan – lielākā līdaka svēra 11,6 kilogramus, ar tādu ne katrs var paliēties, tiešām iespaidīga zivs.

Kuras ūdenstilpes ir tavas iecienītākās?

– Arī katrai ūdenstilpei savi plusi un mīnusi. Bieži braucu uz Pakalnu ezeru Aglonas pusē, kur dzīvo draugs, – skaists ezers. Arī upē patīk makšķerēt – tur zivs ir stiprāka un arī kulinārijas ziņā garšīgāka.

Varbūt purā ir kāda īpaši garda recepte?

– Garšīga ir līdaka sinepju mērce. Līdaku, kā jebkuru zivi, apviļā miltos un sacēp. Kad zivs gatava, saldajā krējuma liek divas–trīs karotes sinepju, lai sanāk tāda kā mērce, un pārlej līdakai – pikanta, garšīga zivs sanāk.

Vai piedalies arī sacensībās?

– Jā, noteikti. Man patīk sports – skriet, slēpot, ar riteni braukt –, tad nu arī makšķerēšana man ir kā sports, patīk sacensties. Zivis kā tādas man daudz nevajag – divas–trīs noķer un pietiek, bet sacensībās, kas parasti notiek četras stundas, aizbrauc, sacensību režīmā pamakšķerēt un «apēdīte apmierināta» kādam laikam. Braucu uz dažādiem čempioniātiem Latvijā, kādu vienu īpaši izcelt grūti. Arī laimesti bijuši dažādi – gan pirmās, gan pēdējās vietas, bet godalgotu vietu iegūts gana daudz.

Vai ir kādi īpaši rituāli, ko ievēro pirms makšķerēšanas?

– Īpašu rituālu nav, vien barības gatavošana iebarošanai iepriekšējā vakārā. Nekad mājās neļuju ūdeni klāt, vienmēr no ezera ņemu, tas gan tā iegājies – katram ezeram savs ūdens.

Kā makšķerēt uz ledus droši?

– Galvenais ir domāt ar galvu, nebūt pārgalvīgam un pārmērīgi nelietot alkoholu. Dodoties uz pirmo un pēdējo ledu, vienmēr līdzī ņemu vergu. Liela loma ir arī dzīves pieredzei, tad, jau uzejot uz ledus, redzi, kur tas ir bīstams, kur labāk neiet un kur var droši staigāt, to tā grūti izstāstīt. Sapratoms, ka pie niedrēm, pie krasta ledus būs plānāks, arī to, kur straumes iet, var redzēt pēc krasta, kur tas ir vairāk izskalots.

Arturs Onužāns: «Makšķerēšana man ir sava veida meditācija»

Foto no Artura Onužāna personīgā arhīva

Cik sen makšķerēšana vispār un zemledus makšķerēšana ir tavs vaļasprieks?

– Makšķerēšana vispār, var teikt, kopš dzimšanas. Piedzimu vietā, kur blakus ir Malts upe, – Malts Trūpos, tāpēc makšķerēju no pirmās klases, gadu sešu vecuma no teikti. Savukārt par zemledus makšķerēšanu interese radās, kad aizbraucu dzīvot uz Rīgu, ap 2004. gadu. Tas izrādījās lielisks veids, kā pavadīt brīvdienas, jo dzīvoklī nosēdēt grūti, bet citas pilsētā pieejamās izklaides neuzrunāja.

Kas aizrauj vairāk – makšķerēšana ziemā vai vasarā?

– Mani laikam tomēr ziema vairāk aizrauj. Par to liecina arī fakts, ka nu jau divus gadus neesmu bijis makšķerēt vasarā, bet ziemā gan esmu bijis katru gadu. Ziemā ir labi, ka vajag mazāk visādu palīdzīdzelķu, nevajag laivas utt. Ir ledus. Aizbrauc uz jebkuru ezeru, no jebkurienes aizēj jebkur, pilnīga brīvība – vari iet, kur gribi. Pluss arī tas, ka, velkot zivtiņu no ledus ārā uz tievākas auklas (vasarā tās ir resnākas), tā mazākā zivtiņa spirinās pretī tāpat kā vasarā uz resnākas auklas lielāka zivs.

Pastāsti par lielāko lomu vai kādu interesantu atgādinājumu!

– Ziemā man lielākais bijis asarītis ap kilogramu. Tik liels asaris man sajūti ziņā noteikti ir vērtīgāks nekā trīs kilogramus smaga līdaka. Velkot to asari ārā ar tievo auklu, sajūtas ir kā cīkstošas ar 10 kilogramus smagu zivi vasarā.

Atgādinājumi arī visādi bijuši, sākot ar piesmeltiem zābakiem, līdz pat uz ledus atstātām mašīnas atslēgām pagājušā gadā – tās vienkārši izkrita no kabatas. Labi, ka nebija tālu jāiet, kāds puskilometrs, atslēgas atradu, un viss bija kārtībā.

Kuras ūdenstilpes ir tavas iecienītākās?

– Es esmu tāds cilvēks, kuram patīk lietās, kas ir tepat, negribas speciāli braukt uz Rīgu, Liepāju. Īpaši mīli man ir visi Riebiņu ezeri – Salmeja, Bičānu ezers. Savulaik biju vecākais kārtībnieks Riebiņu novadā, sargāju ezerus no malu zvejniekiem, tad nu laikam iekšēji ir tā sajūta, ka tie ir mani ezeri.

Runājot par maluzvejniekiem, tie īpaši aktivizējās pavasarī uz līdaku un zandartu nārsta laiku un rudeni, kad zivis barojas. Ziemā uz ledus tas kaitējums ir salīdzinoši mazāks. Divas reizes noķērām maluzvejniekus pat ar kilometru gariem tīkliem. Dīemžēl ir cilvēki, kas arī mūsdienās ar to nodarbojas, tāpat kā ir cilvēki, kas šīs zivis pērķ.

Vai ir kādi īpaši rituāli, ko ievēro pirms makšķerēšanas?

– Pirms iešanas zvejā nekad nevar aizmigt, domā, vai viss paņemts, salikts, ka tik ēsmu ledusskapī neaizmirst. Bet tādu īpašu rituālu īsti nav, vienīgi piebarojuma sagatavošana, ar to gan tiek visādi eksperimentēts.

Ko par šo vaļasprieku saka sieva?

– Mūsmājās ir tā, ka pats noķeru un pats tiru zivis, bet sieva tās sacēp un sagatavo. Tas ir mans vaļasprieks un mana atbildība.

Zivtiņas garšo arī meitām. Atmiņā palicis, kā, vēl Rīgā dzīvojot, meitiņas bija mazas, aizbraucu uz Ķīsezeru, no kura netālu dzīvojām. Saķēru zivtiņas, atvedu mājās, satīrīju

un sieva sacēpa pa vienkāršo – ar olu un miltiem. Tā sacēpta, reāli visa zivtiņa – mazais asarītis – ir kraukšķīga. Meitenes ēda gardām mutēm un sauca par čipsiem. No tā laika viņas ēd zivtiņas, bet tikai šādas – vienkārši gatavotas.

Vai piedalies arī sacensībās?

– Savulaik vēl Rīgā kādās divās piedalījos, bet vispār, nē. Man nepietiek aizbraukt un noķert zivi. Man tam vajag visu dienu, tas man ir laiks sev un bauda. Ja gribas sacensties, daru to citur, piemēram, skrieni, bet zivis ir tieši man pašam. Ja, aizejot uz ezeru, redzēšu, ka tur ir daudz cilvēku, iešu tur, kur, ļoti iespējams, zivju nebūs, bet es būšu viens pats, prom no visiem. Jā, tā ir sava veida meditācija – prieka gūšana un domu domāšana.

Kā makšķerēt uz ledus droši?

– Pirmkārt, iet tad, kad ledus gana biezs un drošs. Ja runā par centimetriem, esmu kāpis arī uz piecus centimetrus bieza ledus, bet tikai tur, kur bija pusmetru dziļš un divus metrus no krasta. Laba lieta ir arī speciālais peldošais apģērbs. Noteikti jāzina ūdenstilpe – kur ir straumes, jāatceras, ka dziļāks ezers aizsalst vēlāk. Un obligāti jāpasaka kādam, uz kuru ezeru brauc, cik ilgi plāno tur būt.

Kristaps Vugulis un Ivita Čevere: «Nevēliet mums «ne asakas»»

Foto no Kristapa un Ivitas personīgā arhīva

Cik sen makšķerēšana ir jūsu vaļasprieks un kā tas aizsākās?

– Makšķerēšana kā vaļasprieks mums abiem ir jau no pamatskolas gadiem, bet aktīvāk makšķerējam pēdējos divus gadus. Ivitai interese par makšķerēšanu radās, kad tētis ar savu draugu paņēma viņu līdzi uz nakts zveju, savukārt Kristaps ar draugiem gāja uz turpat ciemā esošo diķi – makšķerēt ar pašaitaisīm kārklu makšķerēm.

Makšķerēt uz ledus pirmoreiz devāmies vien nupat – aizvadītajā sestdienā.

Kādi bija jūsu pirmie lomi?

– Kristapam pirmā bija maza karūsiņa, izvilka diķī pie vecās kurtuves, Gaigalavā, bet Ivita pie pirmā loma – mazmazītiņa asarīša – tika Rēzeknes upē.

Mūsu pirmā zemledus makšķerēšana rezultējās ar ne-lielām raudiņām.

Kādi iespaidi pēc pirmās copes uz ledus – aizraujošāk makšķerēt ir vasarā vai ziemā?

– Ziemā makšķerēt ir interesanti – jāurbj āliņģis, var aiziet līdz jebkurai vietai uz ezera, protams, ja ledus biežums to atļauj. Noteikti arī satīta jāsagērbjas silti, citādi jau pēc stundām trim sāk palikt vēss.

Mums personīgi labāk patīk makšķerēt vasarā, jo ir silti, var makšķerēt arī naktī. Vasarā kā papildus iespēja ir arī spinningošana, kas labāk patīk Kristapam. Ivitai sirdij tuvāka ir pludināmakšķerēšana. Ja ledus biežums atļaus, šoziem noteikti vēl aizbrauksim pamakšķerēt.

Kā makšķerēt uz ledus droši?

– Jāpievērš uzmanība ledus biežumam, plaišām ledū. Nestaigāt vietās, kur aug ūdens augi. Ieteicams uz ledus nedoties vienam. Noteikti arī silti jāsaģērbjas, līdz jāpaņem uzlādēts telefons un silta tējiņa termosā.

Vai ir kādi īpaši rituāli, ko ievērojat pirms makšķerēšanas?

– Neļaujam teikt «ne asakas», tad tiešām neķersies.

Pirmajā vietā – drošība

Lai arī, domājams, ikvienam zināms jociņš «ja uz ūdenstilpēm redzami zemledus makšķernieki, drīz gaidāms arī ledus», tomēr ar to iešanu uz ledus un pārgalvību, patiesībā, joki mazi.

UGD statistika liecina, ka ik gadu vairāki desmiti cilvēku ielūst ledū un noslīkst. Ik pa laikam, parasti gan tuvāk pavasarim, tiek ziņots arī par glābšanas operācijām, kad, gluži kā novelē «Nāves ēnā» kāds pārgalvis jāglābj no jūrā dreifējoša ledus gabala.

Īpaši vērienīgs šāda veida pasākums notika 2013. gada marta beigās, kad Rīgas jūras līci uz diviem atlūzušiem ledus gabaliem bija ieskaloti vairāk nekā 200 cilvēku, lielākoties makšķernieki, liekot vairākas stundas ilgušajā operācijā iesaistīties ap 30 cilvēku, neskaitāmām laivām, diviem velkoņiem, ledlauzim un helikopteram, un izmaksājot vairāk nekā 10 tūkstošus latu.

Lūk, UGD mājaslapā pieejamā informācija un padomi par to, kā pasargāt sevi no ielūšanas ledū un kā rīkoties, ja tomēr gadījies ielūzt. Protams, to derētu izlasīt un ievērot ne tikai makšķerniekiem, bet ikvienam, kurš izlemj doties uz ledus.

Dodoties uz ledus:

- Ieticams nedoties makšķerēt vienam.
- Līdzī jāņem uzlādēts telefons, kas ievietots ūdensnecaurlaidīgā iepakojumā.
- Mājiniem pēc iespējas precīzāk jānorāda plānotā atrašanās vieta un atgriešanās laiks.
- Līdzī jāņem rezerves drēbes un termos ar siltu un saldu tēju.

Vietas, kur ledus vienmēr būs plānāks:

- Upju sašaurinājumi – tur veidojas caurtece, ūdens tek ātrāk, siltais ūdens upju dibenā sajauca ar pārējo ūdeni un paceļas augšpusē.
- Zem tiltiem – gaisa cirkulācijas un straujākas caurteces dēļ.
- Pie krastiem – dabīgo ūdens svārstību rezultātā, kā arī, kustot ledum un sniegam, ledus tiek atrauts no krastiem. Arī tumšais pamats sekmē ātrāku kušanu. Vēl jo trauslāks un neizturīgāks ledus būs pie krastiem, kas apauguši ar niedrēm.
- Vietās, kur zem ledus atrodas tumši priekšmeti.
- Kuģu ceļos – jo kuģošanas laikā tas bieži tiek salauzts.
- Kanalizācijas, strauta ieteku vietās – kanalizācijas ieteku vietās to augstākas temperatūras dēļ, bet strautu ieteku vietās – straujas ūdens kustības dēļ.
- Vietās ar zemūdens izciļņiem – straujas ūdens kustības dēļ šajās vietās.
- «Auksto avotu» vietās – jo ziemas periodā, kad ūdenskrātuvēs ūdens temperatūra zem ledus kārtas ir ap 0 °C, «aukstie avoti» saglabā savu konstanto temperatūru (ap + 8 °C), līdz ar to šajā situācijā tie kļūst par «siltajiem».
- Citās vietās (platu upju grīvās, krauju nogāzēs, pie muliņiem, zemesragu tuvumā, āliņģu vietās, upēs ar spēcīgu strautu).

Ja gadās ielūzt:

- Skaļi jāsauc palīgā un apkārtējiem nekavējoties jāzvana uz 112.
- Jācenšas saglabāt mieru, nostabilizēt elpošanu, pēc iespējas mazāk kustēties.
- Ja esi ielūzis ledū ūdenstilpē ar plūstošu ūdeni, mēģini balstīties uz ledus tajā pusē, no kuras puses plūst ūdens, tādējādi straume kājas cels ūdens virspusē, un tas palīdzēs noturēties virs ledus vai izkļūt uz tā. Rokas jāizpleš sānis, jābalstās uz ledus. Tad jāpagriežas uz muguras tā, lai galva vai pleci nedaudz atbalsītos uz ledus malas, ja neizdodas atbalsīties uz ledus malām, lai noturētos virs ūdens, kā pludīni izmanto aizvērtu makšķerēšanas kasti. Ja paša spēkiem izdodas izkļūt uz ledus, no bīstamās vietas atālinies, gulus veloties pa ledu un tālāk rāpus virzoties līdz krastam.
- Lai palīdzētu, ielūzušajam jātuvojas rāpus vai gulus, netuvojoties līdz pašai ielūzuma vietai. Ielūzušajam apmēram no 2–5 metru attāluma jāpamet aukla, sasieti apģērba gabali, garš koks vai kāds cits priekšmets. Ja glābēji ir vairāki, jāievēro, ka vienam no otra jāatrodas 2–3 m attālumā.
- Izvelkot cietušo uz ledus vai pašam izkļūstot uz ledus, rāpus jāvirzās prom no bīstamās vietas līdz krastam. Lai sekmīgi izkļūtu no ledus, ieteicams līdzī ņemt dažādus paļģ līdzekļus – ledus irbuļus vai ākus, ar kuru palīdzību var ieķerties ledū un tādējādi izvīlkt sevi ārā. Šādus irbuļus vai ākus var uztaisīt arī katrs pats, piemēram, no koka gabala un naglām. Ļoti vēlamas arī pilns makšķerēšanas kostīms, kuram ir peldfunkcija, kas ļaus pēc ielūšanas ledū uzpeldēt un uzreiz nenogrimt.

Kā palīdzēt cilvēkam pēc izglābšanās no ielūšanas ledū:

- Nekavējoties jāizsauc ātrā palīdzība, zvanot uz 113.
- Jānovieto cietušais siltā telpā vai vismaz aizvējā.
- Jāatbrīvo cietušais no mitriem apaviem un drēbēm, nomainot tās pret sausām, un jāsedz ar siltām, sausām drēbēm, vislabāk – ar segu, var izmantot automašīnas apciņiņā esošo folijas segu.
- Cietušais jānovieto uz kādas virsmas (kaste, ragavas u.c.), lai būtu mazāka saskare ar sniegu un ledu.
- Cietušo nedrīkst strauji sildīt – sasildīšanai jānotiek pakāpeniski.
- Ja cilvēks var pakustēties un ir pie apziņas, viņš droši to var darīt, jo tas palīdzēs sasilt.
- Ja cietušajam nav traucēta apziņa, jādod silts, salds dzēriens.
- Cietušajam nedrīkst dot alkoholu, jo tas veicina ķermeņa atdzīšanu. Alkohols rada subjektīvu, mānīgu sajūtu, ka cilvēkam ir silti, taču patiesībā alkohola ietekmē perifērie ādas asinsvadi paplašinās un ķermenis daudz straujāk zaudē siltumu.
- Ja cietušā stāvoklis ir smags, bez vajadzības nekustināt cietušajam rokas un kājas,

Ilustrācija foto

nenasēt, jo tas veicinās straujāku ķermeņa siltuma zudumu, tāpat arī cietušo nesēdināt vai necelt stāvus, jo samazināsies asins pieplūde galvas smadzenēm un cietušais var zaudēt samanu.

- Ja cietušais zaudē samanu, jāveic atdzīvināšanas pasākumi. Atdzīvināšanas pasākumi jāveic līdz brīdim, kad ierodas mediķi vai kad cietušajam atjaunojusies normāla elpošana, vai arī līdz brīdim, kad glābēja spēki ir izsīkuši. Ja atdzīvināšanas pasākumi netiks veikti, iespēja izglābt šādu cilvēku būs niecīga.

IEGAUMĒJIET!

- Pat tad, ja ielūzušais cilvēks ir izglābts, obligāti jāziņo glābšanas dienestam un jāizsauc neatliekamā medicīniskā palīdzība!
- Ja esat pats izglābies pēc ielūšanas, nekavējoties centieties izsaukt neatliekamo medicīnisko palīdzību, vai, ja tas nav iespējams, doties uz tuvāko sabiedrisko vietu vai mājām, kur varētu būt pieejama palīdzība!
- Nekādā gadījumā nevelciet nost slapjās drēbes, ja jums nav sausa rezerves apģērba!
- Staigājot pa ledu, jūs bērniem un pusaudžiem radāt nepareizu iespaidu, ka tas ir droši!
- Informējiet savus tuviniekus un draugus par bīstamību uz ledus un to, kā rīkoties gadījumos, ja sanācis ielūzt ledū!

Ikvienam zemledus makšķerniekam jāatceras arī likumos noteiktās prasības, proti – aizliegts piesārņot ūdeņus un to piekrastes joslu, kā arī atstāt atkritumus piekrastes joslā, uz ledus vai ūdeni. Lomā paturamās zivis nogalina, makšķerējot aizsaulošos ūdeņos no ledus, – uzreiz pēc makšķerēšanas beigām. Pēc makšķerēšanas pabeigšanas zivis aizliegts atstāt uz ledus. Ja lieto makšķerēšanas rīkus, nav atļauts izmantot mākslīgo ēsmu, kas abos galos aprīkota ar nekustīgiem āķiem un ar vēl vienu āķi (vai bez āķa) vidū starp tiem, ja makšķerē upēs ledus periodā. (<https://likumi.lv/>).

Tāpat jāievēro arī pašvaldību noteiktie aizliegumi atrasties uz ūdenstilpju ledus to administratīvajā teritorijā. Par šī aizlieguma pārkāpšanu paredzēts brīdinājums vai sods līdz 20 naudas soda vienībām jeb 100 eiro.

UGD mājaslapā atrodams arī informatīvo materiālu kopums skolas vecuma bērniem par drošību ziemā – kāpēc uz ūdenstilpes ledus atrasties ir bīstami, ko darīt, ja redz ledū ielūzušu cilvēku vai dzīvnieku, un kā rīkoties, ja pašam sanāk ielūzt ledū.

Materiāli atrodami te – <https://www.vugd.gov.lv/lv/drosiba-ziema>

Lai droša un tikai labām emocijām piepildīta šī zemledus makšķerēšanas sezona!

Ilustrācija foto